VALSTYBINĖ LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJA PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO

N U T A R I M A S
DĖL LIETUVIŲ KALBOS RAŠYBOS IR SKYRYBOS

1997 m. birželio 19 d. Nr. 60
Vilnius

Valstybinė lietuvių kalbos komisija n u t a r i a:

1. Patvirtinti Lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos mokslų akademijos 1977–1990 metų nutarimų Nr. 1-32 rašybos ir skyrybos nuostatas (pridedama).

2. Nustatyti, kad Lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos mokslų akademijos 1977–1990 metų nutarimai Nr. 1-32 galioja tiek, kiek jie neprieštarauja Valstybinės lietuvių kalbos komisijos prie Lietuvos Respublikos Seimo nutarimams.

KOMISIJOS PIRMININKAS A. ROSINAS

PATVIRTINTA
Valstybinės lietuvių kalbos komisijos
prie Lietuvos Respublikos Seimo
1997 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 60

RAŠYBOS IR SKYRYBOS NUOSTATOS

1. Dėl raidės j rašymo po *b, p*, būsimojo laiko 3-iojo asmens rašymo, *galbūt, turbūt, žūtbūt, kaipmat* rašymo, neiginio ne rašymo, žodžių kėlimo ir brūkšnelio rašymo

1.1. Po priebalsių b, p rašoma j trijų žodžių – bjaurus, pjauti, spjauti šaknyse ir kituose tų pačių šaknų žodžiuose, pvz.: *bjaurėti(s), bjaurybė, bjaurumas, bjurti; pjaustyti, pjausnys, pjaustiklis, pjautynės, pjautuvas, prapjova, pjūtis, rugiapjūtė, rugpjūtis, skerspjūvis, pjudyti, pjūklas, pjuvenos, Papjaunys (pieva); spjaudyti, spjūvis* ir kt.

Pastaba. J rašymas analogiškais atvejais pavardėse norminamas įstatymų nustatyta tvarka.

1.2. Nepriesaginių veiksmažodžių, kurių bendratis baigiasi *-yti, -(i)ūti,* būsimojo laiko trečiojo asmens formoje rašoma atitinkamai *i* arba *u*, pvz.: *gyti – gis* (ir *pa-gyti – pa-gis*), *lyti – lis* (ir *nu-lyti – nu-lis*), *šlyti – šlis, būti – bus, džiūti – džius, griūti – grius, pūti – pus, žūti – žus*. Išimtys: *siūti – siūs, vyti – vys.*

Visi kiti nepriesaginiai veiksmažodžiai būsimojo laiko trečiojo asmens formoje išlaiko bendraties balsę, pvz.: *blykšti – blykš, dygti – dygs, matyti – matys, rašyti – rašys, skaityti – skaitys, slysti – slys, dūkti – dūks, grūsti – grūs, lūžti – lūš, rūgti – rūgs, trūkti – trūks, bristi – bris, skristi – skris, brukti – bruks, sprukti – spruks.*

1.3. Rašoma galbūt, turbūt, kaipmat, nes žodžių junginiai bei samplaikos (šiuo atveju *gali būti, turi būti, kaip matai arba kaip matant*), sutrumpėjus bent vienam jų nariui, kuris atskirai nebegali būti vartojamas, tampa suaugtiniais žodžiais, *plg.: kasdien, kieksyk, anapus.* Kaip *galbūt, turbūt* rašoma ir *žūtbūt.*

1.4. Neiginys *ne* rašomas:

1.4.1. Skyrium nuo kitų žodžių, kai sakinyje reiškia priešpriešą ar šiaip neigia sakomąjį dalyką.

Su skaitvardžiais, įvardžiais, prielinksniais, jungtukais ir daugeliu prieveiksmių bei dalelyčių neiginys ne paprastai tik priešpriešos ar neigimo reikšme ir tevartojamas.

1.4.2. Kartu su veiksmažodžiais, būdvardžiais, daugeliu daiktavardžių, kai kuriais įvardžiais, prieveiksmiais, dalelytėmis, jungtukais, kai sudaro kitos, dažniausiai priešingos, reikšmės žodžius.

Pastabos. 1. Neiginio ne rašymas su būdvardžiais kartu ar skyrium nelaikytinas klaida tais atvejais, kai jis su būdvardžiu gali arba sudaryti priešingos reikšmės žodį (pvz., *amžinas – neamžinas* „trumpalaikis, neilgai trunkantis“), arba paneigti paties būdvardžio reikšmę (pvz.: *Naudokis proga – ji neamžina / ne amžina. Ne alkani / Nealkani ir jie buvo. Tu man nesvetimas / ne svetimas. Aš visai ne sena / nesena, yra daug senesnių už mane*).

2. Taip pat dvejopai – kartu ir skyrium – neiginys ne gali būti rašomas su daiktavardžiais, kurie arba žymi daikto (asmens) priklausymą priešingai grupei (pvz., *lietuviai ir nelietuviai*), arba paneigia paties daiktavardžio reikšmę (pvz.: *Lietuvoje yra ir nelietuvių / ne lietuvių. Vis dažniau ir nelietuviai / ne lietuviai pasirenka lietuviškas mokyklas. Salėje buvo ir ne žurnalistų / nežurnalistų*).

3. Neiginys ne paprastai rašomas skyrium, kai jis neigia ne atskirą daiktavardį ar būdvardį, o žodžių junginį (pvz.: *mokymas ne lietuvių kalba, ne lietuvių mokyklos, ne lietuvių tautybės asmuo, užrašai ne valstybine kalba).*

1.5. Žodžiai į kitą eilutę keliami skiemenimis: *ke-lia-mės, bi-o-lo-gi-ja*. Viena balsė gali būti paliekama toje pačioje eilutėje arba keliama į kitą: *a-ša-ra, Ro-me-o.* Kai susiduria dvi ar daugiau priebalsių, paskutinė būtinai keliama į kitą eilutę, o likusios gali būti paliekamos toje pačioje eilutėje arba perkeliamos į kitą: *gat-vė, ga-tvė, ašt-rus, aš-trus, a-štrus, lukš-tas, luk-štas, lu-kštas*. Dvibalsiai ir mišrieji dvigarsiai, taip pat dviraidžiai *dz, dž, ch* neskaidomi*: kai-lis, kin-ta, bi-dzena, au-džia, me-chanikas*. *Dz, dž* skaidomi tada, kai d priklauso vienam, o *z* ar *ž* kitam sudurtinio žodžio dėmeniui, pvz., *juod-žemis.*

Sudurtiniai ir priešdėliniai žodžiai gali būti keliami skiemenimis, pvz.: *pe-lė-da, an-ta-kis*, arba pagal jų sudaromąsias dalis, atskiriant sudurtinių žodžių dėmenis bei priešdėlį nuo šaknies, pvz.: *pel-ė-da, ant-a-kis*. Tik antruoju būdu žodžiai keliami tada, kai susiduria dvi vienodos sudaromųjų dalių priebalsės, pvz.: *pus-se-se-rė, per-re-gi-mas.*

1.6. Brūkšnelis rašomas:

1.6.1. Tarp dviejų savarankiškų to paties asmens pavardžių, pvz.: *Matulaitis-Labukas, Kymantaitė-Čiurlionienė.*

Tarp dviejų (ar daugiau) to paties asmens vardų brūkšnelis nerašomas, pvz.: *Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Aušra Nijolė Gudaitienė*. Taip pat brūkšnelis nerašomas tarp pavardę sudarančio nekaitomo ir kaitomo dėmens, pvz.: *Put Putarleckis, Tallat Kelpša.*

1.6.2. Tarp pavardės ir slapyvardžio, pvz.: *Vincas Mykolaitis-Putinas.*

Tarp vardo ar pavardės ir prievardžio brūkšnelis nerašomas, pvz.: *Vytautas Didysis, Radvila Našlaitėlis.*

1.6.3. Dvigubame geografinio objekto pavadinime, pvz.: *Šiaurės Reinas-Vestfalija, Gaižuvėlė-Pastriūnė.*

1.6.4. Jungiant prie arabiškų skaitmenų antrąjį sudurtinio žodžio dėmenį, pvz.: *50-metis, 200-milijoninis, 40-tūkstantasis.*

Pastaba. Brūkšnelis nerašomas ir šiais atvejais: samplaikiniuose įvardžiuose bei prieveiksmiuose, pvz.: *kas ne kas, koks ne koks, kur ne kur, vos ne vos, šiaip ne taip*; samplaikiniuose ištiktukuose bei jaustukuose, pvz.: *bar bar bar, bim bam, cap carap, klipu klip, cha cha cha, put put put, e je je.*

2. Dėl didžiųjų raidžių rašymo

2.1. Įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimų, susidedančių iš dviejų ar daugiau bendrinės reikšmės žodžių, tik pirmasis žodis rašomas didžiąja raide, pvz.: *Valstybinis akademinis dramos teatras, Taupomasis bankas, Mokytojų namai, Valstybinė darbo inspekcija, Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga, Lietuvių kalbos draugija, Tarptautinė filosofų draugijų federacija, Tarptautinis valiutos fondas.*

Jeigu įstaiga, įmonė ar organizacija turi simbolinį pavadinimą (rašomą kabutėse), didžiąja raide rašomas tik šis pavadinimas. Kai pastarasis susideda iš dviejų ar daugiau žodžių, didžiąja raide rašomas to pavadinimo pirmasis žodis, pvz.: *kino teatras „Vingis“, berniukų choras „Ąžuoliukas“, „Žinijos“ draugija, sveikatingumo kompleksas „Aukštaitija“, ne pelno įmonė „Riešutas“, alaus baras „Tauro ragas“.*

2.2. Jei įstaigos, įmonės ar organizacijos pavadinimas, susidedantis iš dviejų ir daugiau žodžių, prasideda tikriniu vardu: vietovardžiu (valstybės, miesto, kaimo, rajono, seniūnijos vardu ir pan.) ar asmenvardžiu, didžiąja raide rašomas tik tas tikrinis vardas; žodis, einantis po jo, kaip ir toliau einantys bendriniai žodžiai, rašomas mažąja raide, pvz.: *Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra, Lietuvos mokslų akademija, Lietuvos nacionalinė filharmonija, Lietuvos rašytojų sąjunga, Lietuvos socialdemokratų partija, Suomijos nacionalinis muziejus, Vilniaus pedagoginis universitetas, Vilniaus viešoji Adomo Mickevičiaus biblioteka, Šiaulių dramos teatras, Vilniaus rajono veislininkystės įmonė, Vilniaus centrinė universalinė parduotuvė, Naujosios Vilnios geležinkelio stotis, Vilniaus miesto valdyba, Kauno rajono žemės ūkio bendrovė „Kumpis“, Trakų rajono policijos komisariatas, Vytauto Didžiojo universitetas, Mykolo Biržiškos vidurinė mokykla, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejus, Maironio lietuvių literatūros muziejus.*

2.3. Aukščiausiųjų valstybinės valdžios institucijų pavadinimų visi žodžiai rašomi didžiosiomis raidėmis, pvz.: *Lietuvos Respublikos Seimas, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis Teismas, Prancūzijos Ministrų Taryba, Didžiosios Britanijos Lordų Rūmai, Ispanijos Generaliniai Kortesai, Islandijos Altingas.*

Didžiosiomis raidėmis taip pat rašomi aukščiausių tarptautinių organizacijų ir jų vyriausiųjų organų pavadinimų visi žodžiai, pvz.: *Jungtinės Tautos (Jungtinių Tautų Organizacija), Generalinė Asamblėja, Saugumo Taryba, Ekonominė ir Socialinė Taryba, Tarptautinis Teismas, Europos*

Sąjunga, Europos Sąjungos Taryba, Europos Parlamentas, Europos Ministrų Taryba, Europos Komisija, Europos Taryba, Šiaurės Taryba.

Pastaba. Išskirtinės reikšmės neturintys įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimai rašomi mažąja raide, pvz.: *Vilniuje pastatyta nauja klinikinė ligoninė. Panevėžyje yra cukraus fabrikas ir alaus darykla.*

2.4. Sutrumpinti oficialūs įmonių, įstaigų ir organizacijų pavadinimai rašomi kaip atitinkami nesutrumpintieji.

2.4.1. Didžiąja raide rašomas pirmasis žodis, *pvz.: Lietuvos nacionalinė filharmonija – Nacionalinė filharmonija – Filharmonija; Mikalojaus Konstantino Čiurlionio dailės muziejus – Dailės muziejus; Lietuvių kalbos draugija – Kalbos draugija.*

Pavadinimas, sutrumpintas iki rūšinės reikšmės žodžio, gali būti rašomas mažąja raide, pvz.: *Vilniaus universitete studijavo teisę. Baigęs universitetą, dirbo mokykloje.*

2.4.2. Didžiąja raide rašomi visi žodžiai, pvz.: *Lietuvos Respublikos Seimas – Seimas; Lietuvos Respublikos Vyriausybė – Vyriausybė; Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas – Konstitucinis Teismas; Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis Teismas – Aukščiausiasis Teismas.*

2.5. Sudėtiniame pavadinime esantis oficialus padalinio pavadinimas pradedamas didžiąja raide, pvz.: *Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Lietuvių kalbos katedra, Lietuvių kalbos instituto Gramatikos skyrius, „Knygos“ leidyklos Vaikų literatūros redakcija.*

Pastaba. Masiškai paplitusių padalinių (pvz., cechų, brigadų, buhalterijų, raštinių, bibliotekų, kabinetų, laboratorijų, kasų) pavadinimai paprastai rašomi mažąja raide, pvz.: *UAB „Statyba“ mūrininkų brigada, Joniškio rajono centrinės ligoninės raštinė, Lietuvos nacionalinės filharmonijos bilietų kasa.*

Taip pat mažąja raide rašomi įstaigų, įmonių, organizacijų valdymo vienetų pavadinimai, pvz.: *Mokslų akademijos prezidiumas, Vilniaus universiteto rektoratas, Lietuvos banko valdyba.*

2.6. Įvairūs kiti vienažodžiai pavadinimai rašomi didžiąja raide, o susidedantys iš dviejų ar daugiau žodžių rašomi pagal tas pačias taisykles kaip 2. 1–2. 5 minėti įstaigų, įmonių ir organizacijų pavadinimai.

2.6.1. Rūmų, salių, architektūros paminklų pavadinimai: *Luvras, Ermitažas, Baltieji rūmai, Žiemos rūmai, Baltoji salė, Gintaro muziejus, Aušros vartai, Vilniaus arkikatedra bazilika, Kauno sporto halė.*

2.6.2. Dokumentų pavadinimai: *Valstybinės kalbos įstatymas, Branduolinio ginklo neplatinimo sutartis, Žmogaus teisių deklaracija, Lietuvos Respublikos geležinkelio transporto kodeksas.*

Ypatingos reikšmės dokumentų visi pavadinimo žodžiai rašomi didžiosiomis raidėmis: *Lietuvos Statutas, Lietuvos Nepriklausomybės Aktas, Lietuvos Respublikos Konstitucija.*

2.6.3. Aukščiausių apdovanojimų pavadinimai: *Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordinas, Vyčio kryžiaus ordinas, Lietuvos nacionalinė premija, Valstybinė Jono Basanavičiaus premija.*

Pastaba. Garbės ir padėkos raštų ar garbės vardų bei laipsnių pavadinimai rašomi mažąja raide, pvz.: *padėkos raštas, garbės raštas, sporto meistras, habilituotas daktaras, profesorius, akademikas.*

Pareigų pavadinimai ir titulai paprastai rašomi mažąja raide, *pvz.: prezidentas, ministras pirmininkas, ministras, rektorius, direktorius, senatorius, karalius, šachas, chanas* (apie galimą jų rašymą didžiąja raide žr. 2. 7. 4).

2.6.4. Svarbių istorinių įvykių ir epochų pavadinimai: *Pirmasis pasaulinis karas, Liepos monarchija, Šviečiamasis amžius, Renesansas, Atgimimo epocha, Trisdešimties metų karas.*

Mažąja raide rašomi tokie epochų bei istorinių įvykių pavadinimai kaip: *akmens amžius (paleolitas), viduramžiai, feodalizmas, antika, matriarchatas, kryžiaus karas.*

Stilių, pasaulėžiūrų, geologinės istorijos laikotarpių pavadinimai rašomi mažąja raide: *barokas, gotika, rokokas, renesansas; materializmas, humanizmas; paleozojus (arba paleozojinė era), mezozojinė era, ledynų laikotarpis (ledynmetis).*

2.6.5. Švenčių ir išskirtinės reikšmės renginių pavadinimai: *Velykos, Kūčios, Kalėdos, Joninės, Naujieji metai, Trys karaliai, Visi šventieji, Motinos diena, Vasario 16-oji, Vilties ir gedulo diena; Pasaulio lietuvių sporto žaidynės, Pasaulio žemaičių dailės paroda.*

2.7. Žodžiai gali būti rašomi didžiąja raide stilistiniais sumetimais.

2.7.1. Didžiąja raide gali būti rašomi žodžiai, kuriais mandagiai, su pagarba kreipiamasi į kitą asmenį (laiškuose, sveikinimuose, kvietimuose, prašymuose ir pan.), pvz.: *Jūs, Tamsta, Pone; Tu, Pats, Sveikas, Bičiuli, Drauge, Gerbiamasis, Brangusis.*

2.7.2. Didžiąja raide rašomi žodžiai, kai jų žymimoms sąvokoms teikiama išskirtinė reikšmė bei pagarba, pvz.: *Tėvynė, Tiesa, Nepriklausomybė, Laisvė, Viltis, Atgimimas, Motina, Žmogus (plg.: Vėl atgimė Viltis; Visuomet prieš akis mes turime turėti savo Laisvę).*

2.7.3. Iš pagarbos didžiosiomis raidėmis gali būti rašomi reikšmingiausių organizacijų, visuomeninių judėjimų, istorinių įvykių ir kitų panašių pavadinimų visi žodžiai, pvz.: *Lietuvos Sąjūdis, Lietuvos Valstybės Taryba, Baltijos Asamblėja, Baltijos Taryba, Didysis Vilniaus Seimas.*

2.7.4. Iš pagarbos didžiosiomis raidėmis gali būti rašomi aukščiausių pareigūnų pavadinimai, pvz.: *Lietuvos Respublikos Prezidentas, Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas, Lietuvos Respublikos Ministras Pirmininkas.*

Prašymuose, pareiškimuose ir pan. dokumentuose didžiąja raide rašomas bet kurio pareigūno, į kurį kreipiamasi, pavadinimas, pvz.: *Vilniaus universiteto Rektoriui.*

3. Dėl įterpinių, lyginamųjų posakių, išplėstinių dalyvinių, pusdalyvinių ir padalyvinių aplinkybių skyrybos

Įterpinių skyryba

3.1. Tam tikri modalinę reikšmę turintys žodžiai bei konstrukcijos sakinyje įterpiniais nelaikomi ir neskiriami.

3.1.1. Veikiamojo dalyvio forma esą atpasakojamojoje kalboje, pvz.: *Viršūnės esą ūžė ir liemenys plakės. Šneka, prie Šiaulių esą priešui įkirtę.*

3.1.2. Prielinksninės konstrukcijos: *iš viso, iš principo, iš tiesų, iš tikrųjų, iš tikro, pvz.: Kai kurie autoriai iš viso nesuka per daug galvos, kokia forma pateikti pasirinktą medžiagą. Iš principo aš nieko neturiu prieš tave. Tai mum, Petriuk, iš tiesų nebereikės jau dvaran eiti? Žmogus iš tikrųjų atrodė geras. Ir čia išgirdo – netoliese iš tikro mažas vaikas klykia.*

3.1.3. Laiko prieveiksmiais einantys žodžiai bei žodžių junginiai: *visų pirma, pirmiausia, pvz.: Pirmiausia mes prisipjaustėme gero kumpio. Visų pirma reikia pasakyti, kad režisieriai, dailininkai ir muzikai turi apie daug ką pagalvoti.*

3.1.4. Modaliniai žodžiai: *tikriausiai, veikiausiai, greičiausiai, apskritai, paprastai, anaiptol, pvz.: Nuovargis. O gal liga? Tikriausiai ir viena, ir kita. Tą žiedą veikiausiai malūnininko žmona bus pametusi. Greičiausiai jis juokais tai sakė. Ir apskritai jis nė su vienu nebekalbėjo. Paprastai jis nevėluoja į darbą. Karvė anaiptol neprisileido svetimo žmogaus.*

3.1.5. Dalelytės: *galbūt, turbūt, rasit; mat; atseit, būtent, destis, antai, taigi ir pan., pvz.: Galbūt jis žinojo ar numanė, kur aš einu. Visuose miestuose turbūt buvo taip pat. O rasit sveika esi ateivė, ne vietinė? Ar rasi nori šviežio pieno? Mat ir vinį į klumpę įsivarė. Ir traukia jis orą į šnerves, atseit uosto. Kas visą sodybą turėjo iš vienos pusės gatvės, destis platesnę, tas pirkią ir klėteles statė abipus kiemo. Ji būtent galvojo apie tai, kaip ji paaugs ir kada tai bus. Antai sąlyginiam kirčio atitraukimui plisti į rytus palankias sąlygas sudaro skirtumo tarp akūto ir cirkumflekso niveliacija rytų Lietuvoje. Motinai širdį fiziškai sopėjo lyg gumbui pakilus. Taigi prispaudė savo paširdį į piestos briauną ir žiobčiojo.*

3.1.6. Dalelytė *vargu* samplaikose *vargu ar, vargu bau*, pvz.: *Vargu ar su tuo galima visai sutikti. Vargu bau rasi pamestą daiktą.*

3.1.7. Jaustukas šiukštu, pvz.: *O jūs, vaikai, šiukštu neprasitarkit.*

Pastaba. Kai kurie minėtieji žodžiai gali eiti sakinio ekvivalentais arba tam tikrais pertarais, tada jie kableliais skiriami, pvz.: *– Ar tamstai tikrai tiek metų? – Tikrai / iš tikrųjų, devintą dešimtį baigiau. Aš, taigi, niekad nebuvau drąsus, nebent, taigi, iš baimės.*

3.2. Įterpinys neskiriamas nuo prieš jį einančio jungtuko, jei pastarasis su tuo įterpiniu glaudžiai susijęs. Paprastai įterpiniai neskiriami nuo jungtuko o, pvz.: *Voverės labai priklauso nuo maisto atsargų, o kita vertus, jų nemažai išnaikina plėšrieji žvėrys.*

Lyginamųjų posakių skyryba

3.3. Visada skiriami lyginamieji šalutiniai sakinio dėmenys (turintys tarinį), pvz.: *Ir linksmiau suplakė širdis, akyse prašvito, l y g s a u l ė s k a i s č i a u s u š v i t o d a n g u j e .*

3.4. Sakinio dalimis einantys lyginamieji posakiai kableliais neskiriami, pvz.: *Pasisveikino l y g b r o l i s s u s e s e r i a . Ir akis jos ne tokia šviesi k a i p a n k s č i a u . Loviai buvo ilgesni nei ž m o g a u s ū g i o .*

3.5. Lyginamasis posakis, einantis po pažymimojo žodžio priedėliu arba aiškinamąja bei pridurtine sakinio dalimi, kableliais išskiriamas, pvz.: *Aplink jį, kaip žymiausią kaimo žmogų, susėdę kaimynai. Visam kaimui, kaip ir dvarui, jis buvo tikras Mykoliukas. Šalta jo kalba, lyg nenoromis, nepadarė įspūdžio.*

Pastaba. Kai lyginamojo posakio aiškinamoji ar pridurtinė reikšmė nėra ryški arba kai lyginamasis posakis gali būti laikomas ir lyginamuoju šalutinio sakinio dėmeniu, ir sakinio dalimi, kablelio rašymas ar nerašymas nelaikytinas skyrybos klaida, pvz.: *Ir mylėjo jį Vytukas tartum savo draugą. Ir mylėjo jį Vytukas, tartum savo draugą. Geriau žvirblis rankoje negu briedis girioje. Geriau žvirblis rankoje, negu briedis girioje. Vakaras buvo toks pat kaip ir daugelis to neramaus rudens vakarų. Vakaras buvo toks pat, kaip ir daugelis to neramaus rudens vakarų.*

Išplėstinių dalyvinių, pusdalyvinių ir padalyvinių aplinkybių skyryba

3.6. Išplėstinės dalyvinės, pusdalyvinės ir padalyvinės aplinkybės gali būti skiriamos arba neskiriamos kableliais.

3.7. Bent vienu savarankišku žodžiu išplėstos dalyvinės, pusdalyvinės ir padalyvinės aplinkybės gali būti skiriamos kableliais, kai norima pabrėžti jų prasminį bei intonacinį savarankiškumą, pvz.: *Namiškiai jau buvo sugulę, tačiau, išgirdę neįprastą triukšmą, šoko iš lovų ir puolė prie langų. Jonukas, eidamas namo, linksmai dainavo. Šildant popiečio saulei, į aikštelę susirenka seneliai ir vaikai.*

3.8. Išplėstinės dalyvinės, pusdalyvinės ir padalyvinės aplinkybės gali būti neskiriamos kableliais, kai nenorima pabrėžti jų prasminio bei intonacinio savarankiškumo, pvz.: *Namiškiai jau buvo sugulę, tačiau išgirdę n e į p r a s t ą triukšmą šoko iš lovų ir puolė prie langų. Jonukas e i d a m a s n a m o linksmai dainavo. Š i l d a n t p o p i e č i o s a u l e i į aikštelę susirenka seneliai ir vaikai.*

Pastaba. Kadangi išplėstinių dalyvinių, pusdalyvinių ir padalyvinių aplinkybių prasminis bei intonacinis savarankiškumas dažnai priklauso nuo autoriaus noro jas pabrėžti, jų skyrimas arba neskyrimas kableliais nelaikytinas skyrybos klaida.

4. Dėl išplėstinių pažyminių, sudėtinių sakinių, kreipinių, aiškinamųjų ir apibendrinamųjų žodžių skyrybos

Išplėstiniai pažyminiai

4.1. Bent vienu savarankišku žodžiu išplėsti būdvardiniai ir dalyviniai pažyminiai, einantys po pažymimojo žodžio, skiriami kableliais, pvz.: *Sode augo obelis, pilna gražių obuolių. Moteris prabilo virpančiu balsu, kupinu motiniško švelnumo. Keleiviai pamatė sodybą, pranašesnę už kitą. Girioje augo didelis ąžuolas, toks storas, jog ir šimtas vyrų rankomis susiėmę apimti jo negalėtų. Aiškiai girdėjau romų, bet ryškų tėvo balsą, šaukiantį mane vardu. Viename sodžiuje gyveno kalvis, niekada neturėjęs bėdos. Ant stalo stovėjo ąsotis, išrašytas gražiomis šakelėmis.*

4.2. Prieš pažymimąjį žodį einantys išplėsti būdvardiniai ir dalyviniai pažyminiai kableliais neskiriami, pvz.: *O aplink jį mirguliavo javais apsėti laukai. Ilgai stotyje stovėjęs traukinys pagaliau pajudėjo. Kas gali turėti tokią piktą širdį, kad išvaikytų bitutes iš tokio seno lizdo. Jaunieji priešinosi priespaudai su būdingu jaunystei atsparumu.*

Išplėsti būdvardiniai bei dalyviniai pažyminiai, turintys aplinkybės reikšmės atspalvį, gali būti skiriami ir prieš pažymimąjį žodį, pvz.: *Gyvenimui ir laisvei gimęs, mūs žemės daigas bus našus. Maža ką pamokytas, jis gražiai skaitė kiekvieną knygą. Anksčiau tik arkliaganių ir vaikigalių*

jojamas, dabar vieškelis atgimė visu platumu. Visų prikišamas, visų persekiojamas, Petras juto, jog jo skausmas virto apmaudu.

4.3. Padalyvinė žodžių grupė, einanti sakinyje pažyminiu po pažymimojo žodžio, kableliais neskiriama, pvz.: *Jis buvo apdovanotas už nuopelnus u g d a n t kūno kultūrą ir s p o r t ą. Seniau buvo paplitę vestuvininkų žaidimai p e r s i r e n g u s g y v u l i a i s, ž v ė r i m i s i r p a u k š č i a i s.*

Pastabos. 1. Po pažymimojo žodžio einantys savarankišku žodžiu neišplėsti derinamieji pažyminiai, turintys aplinkybės reikšmės atspalvį ir išsiskiriantys savo intonacija, gali būti skiriami, pvz.: *Bet jam, mokytam, ten rodytis netinka. O aš, jauna, tavim tikiu. Mūsų, lietuvių, čia buvo keletas.*

2. Derinamieji pažyminiai su jungtukams artimomis dalelytėmis nors (ir), kad ir, net(gi), net (ir), dar(gi) ir kt., turintys aplinkybės reikšmės atspalvį ir išsiskiriantys savo intonacija, skiriami kableliais, pvz.: *Pastogė, nors ir maža, jau buvo užleista pabėgėlių vaikams. O liūtui, kad ir stipriam, per kvailumą teko bastytis iš vietos į vietą.*

3. Aplinkybės reikšmės atspalvį turi ir todėl skiriami įvairūs (išplėsti ir neišplėsti, derinamieji ir nederinamieji) prieš įvardį einantys ir jam priklausantys pažyminiai, pvz.: *Aukštas ir žilas, jis buvo panašus į senovės krivį. Blyškiu veidu, susimąsčiusiomis akimis, ji pasirodė svečiui nežemiškai rimta.*

4. Skiriami kableliais po pažymimojo žodžio priduriamai pasakyti du ar daugiau neišplėstų derinamųjų pažyminių, sudarančių vienarūšių pažyminių eilę, pvz.: *Aplinkui sienas ėjo suolai, pajuodę, nešvarūs. Atėjo ruduo, liūdnas, nelaimingas. Arklys, blizgantis ir nupenėtas, išgąsdintas šoktelėjo.*

5. Vienas ar daugiau nederinamųjų pažyminių (gali būti ir su derinamaisiais), einančių po pažymimojo žodžio, skiriami kableliais tik tada, kai išsiskiria savo intonacija ir turi aplinkybės reikšmės atspalvį, pvz.: *Buvo ilgas ir saulėtas ruduo, be sniego. Už jo sėdėjo aukštas vyras, nežmoniškai plačių pečių ir retučiais plaukais.*

Sudėtiniai sakiniai

4.4. Tarp pavieniais (nekartojamaisiais) jungtukais *ir, ar,* arba, *nei* jungiamų sudėtinio sujungiamojo sakinio dėmenų kablelis gali būti rašomas norint pabrėžti jų prasminį bei intonacinį savarankiškumą, pvz.: *Jau maloniai, ramindami žmogų, suošė sušlamėjo medžiai, linksmai sučiulbo miške paukšteliai, ir savo gražia giesmele sveikino aušrą į padangę iškilę vieversėliai_ Jis kalbėjo su manim kaip su suaugusiu, ir tai man buvo labai malonu. Toli, ten kažkur už kalno, už girios, sugriaudė, ar gal mums tik pasirodė, kad griaudė. Niekad jis apie tai neprasitarė, nei pats tėvas, budriai jį sekęs, nieko nepastebėjo.*

Sudėtinių sakinių dėmenys, pradedami pavieniais (nekartojamaisiais) jungtukais *ir, ar,* arba, *nei*, gali būti neskiriami kableliais, kaip neskiriamos ir atitinkamos vienarūšės sakinio dalys, pvz.: *Sodo lakštingalos čiulbėjo ir volungės kvatojo. Jonas visai užmigęs, pypkė iškritusi iš dantų ir seilės išdrykusios. Klausyk manęs ir bus gerai. Aušo ir snigo. Jų kumeliai net žvilga arba paršeliai kaip iš pieno plaukę. Maniau, kad karvė išsimetė ar su arkliu kas atsitiko. Bulvės čia veik visuomet prigerdavo arba užpuldavo jas gruodas. Aš nežinau, kas manęs laukia nei kas po viso to bus.*

P a s t a b a. Kadangi prasminis ir intonacinis savarankiškumas priklauso nuo autoriaus noro pabrėžti ir intonaciškai atriboti sujungiamųjų sakinių, sujungtų jungtukais i r, a r, arba, n e i, dėmenis, kablelio rašymas arba nerašymas prieš minimuosius jungtukus nelaikytinas skyrybos klaida.

4.5. Sudėtiniame sakinyje kablelis gali būti nerašomas tarp dviejų greta esančių ir savo intonacija susijusių jungtukų bei jungiamųjų žodžių, pvz.: *O kai pribėgsi žalią lankelę, ten tave paganysiu. Tėvai pasakė, kad jeigu noriu, tai galiu likti namie. Kažko jos dainai trūksta, bet ko trūksta, mes ir patys nežinome. T a č i a u k o k i o pobūdžio buvo tas įspūdis, jis negalėjo pasakyti.*

4.6. Kai prieš prijungiamąjį jungtuką ar jungiamąjį žodį eina dar pabrėžiamosios ar aiškinamosios reikšmės žodeliai bei jų junginiai (*ypač, nebent, juoba, vis tiek, būtent, tai yra* ir kt.), kablelis rašomas tik prieš tuos žodelius ar jų junginius, o prieš patį jungtuką nerašomas, pvz.:

Valstiečiai ėmė lankytis vieni pas kitus, y p a č j e i kokia nepaprasta žinia pasiekdavo jų pirkias. Juk jis man nieko blogo nėra padaręs, n e b e n t kad šalinosi visada nuo manęs. Rašytojui rūpėjo iškelti žmogaus kūrybinį pradą, vis tiek kur jis reikštųsi. Aš norėjau jam padaryti paslaugą, juoba kad tai man visai nebuvo sunku. Spėjama, kad jie to visai nežinojo, t. y. kad jiems iš viso nebuvo kilęs toks klausimas.

4.7. Kablelis nerašomas prieš sustabarėjusį šalutinį dėmenį, pvz.: *Pagaliau ėmė belstis kiek tik gali. Ėmė kur pakliūk po straipsnelį skaityti. Krūmas tebežydi kaip žydėjęs.*

4.8. Tam tikra intonacija pasakyti šalutiniai dėmenys gali būti skiriami nuo pagrindinių brūkšniu, pvz.: *Jei grįšiu Lietuvon – tai grįšiu tik po pergalės. Kur pavojinga ir baisu – jie ten pirmieji.*

Kreipiniai

4.9. Kreipiniai, sutapę su jaustukais arba antrojo asmens įvardžiais, skiriami pagal ritmines grupes, pvz.: *Motinėle, o tu mano gimdytojėle, dėkui tavo rankelėms. Oi žiedeli tu žiedeli, tu žiedeli auksinėli! Nebausk manęs, o rūstusai patėvi! J o n a i, a J o n a i, ar miegi?*

Aiškinamieji žodžiai

4.10. Aiškinamieji žodžiai gali būti skiriami brūkšniu ir iš vienos pusės, pvz.: *Pasakojo seni žmonės, kad tame ežerėlyje – l i n m a r k o j e gyvenęs smakas. Visi rūmai papuošti jų svarbiausio t u r t o – vario plokštėmis.*

Apibendrinamieji žodžiai

4.11. Apibendrinamieji žodžiai, einantys po išskaičiuojamųjų vienarūšių sakinio dalių, nuo pastarųjų atskiriami brūkšniu. Po ilgesnio išskaičiavimo gali būti vartojamas kablelis ir brūkšnys, pvz.: *Dideli ir maži, seni ir jauni – visi atėjo pažiūrėti saulės užtemimo. Tiek žmonės, tiek gyvuliai, paukšteliai – visi linksminosi. Vargas, badas, rykštės, dvarininkų valdžios daromos neteisybės, – š t a i k a s sukurstė mūsų žmones.*

5. Dėl kitų kalbų asmenvardžių ir vietovardžių vartosenos lietuvių kalboje

5.1. Lotyniško pagrindo alfabetus vartojančių kalbų asmenvardžiai bei vietovardžiai grožiniuose kūriniuose, populiariuose ir vaikams bei jaunimui skirtuose leidiniuose atsižvelgiant į skaitytojų amžių ir išsilavinimą adaptuojami, t. y. pateikiami pagal tarimą.

5.2. Mokslinėje literatūroje, reklaminiuose, informaciniuose leidiniuose bei specialiuose tekstuose kitų kalbų asmenvardžių pateikiamos autentiškos formos, o labiau paplitę vietovardžiai dažniausiai adaptuojami.

Adaptuotos ir originalios asmenvardžių formos gali būti pateikiamos pagrečiui (viena iš jų skliausteliuose).

5.3. Nelotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų asmenvardžiai ir vietovardžiai transkribuojami atsižvelgiant į jų tarimą ir lietuvių kalboje vyraujančias tradicijas arba transliteruojami paraidžiui.

Pastaba. Rusų kalbos asmenvardžiai ir vietovardžiai transkribuojami pagal Lietuvių kalbos komisijos aprobuotą instrukciją (Pavardžių, vardų ir vietovardžių transkripcijos iš rusų kalbos į lietuvių kalbą ir iš lietuvių kalbos į rusų kalbą instrukcija. Vilnius: Mokslas, 1990).

5.4. Visų šalių asmenvardžius bei vietovardžius rašant pagal minėtus bendruosius principus, išlaikomos tradicinės formos, pvz.: *Karolis Didysis, Petras Pirmasis, Anglija, Lenkija, Prancūzija, Suomija, Švedija, Daugpilis, Dauguva, Krokuva, Paryžius, Varšuva, Viena, Genuja, Mantuja.*

6. Dėl adaptuotų asmenvardžių ir vietovardžių galūnių rašymo

6.1. Adaptuotiems asmenvardžiams ir vietovardžiams, kurie baigiasi priebalsiu (išskyrus 8. 2–8. 4 taisyklėse nurodyto tipo atvejus), pridedamos galūnės *-as, -is, -(i)us* ir jie linksniuojami kaip atitinkami lietuviški daiktavardžiai.

6.1.1. Su galūne *-as: Brugmanas (Brugmann), Talinas (Tallinn), Mopasanas (Maupassant), Bodleras (Baudelaire), Volteras (Voltaire), Brauchičas (Brauchitsch), Stiuartas (Stewart), Luvras (Louvres);*

Galūnė *-as* paprastai pridedama ir tiems originalo kalboje nelinksniuojamiems tikriniams vardams, kurie baigiasi priebalsiu *-s: Teksasas (Texas), Arkanzasas (Arkansas), Dalasas (Dallas), Okasas (Okas); Lopesas (Lopez), Gomesas (Gomez), Velaskesas (Velasquez); Morisas (Morris),*

Sikeirosas (Siqueiros), Lagosas (Lagos); Dos Pasosas (Dos Passos); Lodusas (Loodus), Maltusas (Malthus), Dreifusas (Dreyfus), Larusas (Larousse); Votkinsas (Watkins), Fringsas (Frings) (išskyrus tradicines išimtis, *pvz.: Hondūras, Buenos Airės, Los Andželas).*

6.1.2. Su galūne *-is: Šileris (Schiller), Lelevelis (Lelewel), Grenoblis (Grenoble), Klodelis (Claudel), Čerčilis (Churchill), Kolis (Kohl), Tanhoizeris (Tannhauser), Foichtvangeris (Feuchtwanger).*

6.1.3. Su galūne *-(i)us: Karlovičius (Karlowicz), Hemingvėjus (Hemingway), Raikovičius (Rajkowic).*

P a s t a b a. Prie moterų pavardžių ir daugelio jų vardų, kurie baigiasi priebalsiu, galūnės nededamos: *Smit (Smith), Fišer (Fischer), Gomes (Gomez); Flauer (Flower), Klemens (Clemence), Bes (Bess), Doris (Doris).*

6.2. Graikiškų asmenvardžių ir vietovardžių galūnės *-on (- ōn), -os, -us (-ūs), -ēs* ir lotyniškų -us, -um keičiamos į -as, pvz.:

Sigėjas (Sigeion), Eschilas (Aischylos), Heziodas (Hēsiodos), Korintas (Korinthos); Odisėjas (Odysseus), Edipas (Oidipūs); Hipokratas (Hyppokratēs), Archimedas (Archimēdēs);

Augustas (Augustus), Brutas (Brūtus), Markas (Marcus); Saguntas (Saguntum).

Tačiau graikiškų vardų galūnė *-ēs* po *l* keičiama *-is*, pvz.: *Sofoklis (Sophoklēs), Heraklis (Hēraklēs), Aristotelis (Aristotelēs),* o po *i* einančios lotyniškų vardų galūnės *-us, -um* rašomos *-jus: Julijus (Jūlius), Vergilijus (Vergilius), Kapitolijus (Capitolium)*. Taip pat rašomos ir iš lotynų ar graikų kalbų (ar per jas) į kitas kalbas atėjusių arba lotynizuotų asmenvardžių ir vietovardžių formos, turinčios gale *-as, -is, -(i)us*, pvz.: *Lukas (Lucas), Memfis (Memphis), Mineapolis (Mineapolis), Amadėjus (Amadeus)*, o pagal analogiją su jomis ir daugelio kitų vyriškų vardų galūnės, pvz.: *Nikolas (Nicolas), Fransis (Francis), Persis (Persis).*

6.3. Graikiškiems ir lotyniškiems priebalsinio kamieno vardams galūnės pridedamos prie kilmininko kamieno, pvz.:

Ksenofontas (Xenophōn, Xenophōntos), Tespidas (Thespis, Thespidos), Ciceronas (Cicerō, Cicerōnis), Katonas (Catō, Catōnis);

Artemidė (Artemis, Artemidos), Paladė (Pallas, Pallados), Venera (Venus, Veneris).

Naujosios graikų kalbos galūnė *-is* nekeičiama: *Teodorakis (Theodorakis), Hadzidakis (Hadzidakis).*

6.4. Latvių kalbos asmenvardžių ir vietovardžių galūnė *-s* po priebalsio paprastai keičiama į *-as: Endzelynas (Endzelins), Uozuolas (Ozols), Vanagas (Vanags)*, o atskirais atvejais ir į *-is*: *Sudrabkalnis (Sudrabkalns), Akurateris (Akuraters), Jekabpilis (Jekabpils)*. Pavardžių priesaga *-inš* keičiama į *-inis: Berzinis (Berzinš), Krūminis (Krūminš)*...

6.5. Daugiskaitinių vardų galūnės paprastai keičiamos atitinkamomis lietuvių kalbos daugiskaitos galūnėmis, pvz.: *Sardai (Sardes), Rijzemės (Rijzemes), Cėsys (Cesis), Pliavinios (Plavinas).*

6.6. Prie asmenvardžių ir vietovardžių, gale turinčių nekirčiuotą *-i*, pridedama *-s*, o nekirčiuotas *-y* keičiamas galūne *-is*, pvz.:

Kraševskis (Kraszewski), Niemis (Niemi), Pučinis (Puccini), Toljatis (Toglatti), Verdis (Verdi), Gobis (Gobi), Helsinkis (Helsinki), Tbilisis (Tbilisi);

Chomskis (Chomsky), Henris (Henry), Jakobis (Jacoby), Kiparskis (Kiparsky).

Prie moterų vardų bei pavardžių galūnės nededamos: *Ibaruri (Ibaruri), Meri (Mary).*

6.7. Asmenvardžių ir vietovardžių nekirčiuota galūnė *-e (-e)* keičiama į *-ė: Afroditė (Aphrodite), Feličė (Felice), Brontė (Bronte), Rudzytė (Rudzite), Halė (Halle), Zelkė (Selke).*

P a s t a b a. Jei nekirčiuota galūne *-i (-y), -e (-ae)* baigiasi daugiskaitinė vietovardžio forma, tuomet pridedama atitinkama lietuviška daugiskaitos galūnė, pvz.: *Kemeriai (Iemeri), Tatrai (Tatry), Katovicai (Katowice), Sirakūzai (Syracūsae).*

6.8. Asmenvardžių ir vietovardžių, kurie baigiasi nekirčiuotais *-a, -ia (-ya)*, žodžio galas nekeičiamas ir jie linksniuojami kaip atitinkami lietuviški daiktavardžiai: *Aiva (Aiva), Berta (Bertha), Halina (Halina), Kurkovska (Kurkowska); Apolonija (Apollonia), Ifigenija (Iphigenia);*

Barselona (Barcelona), Nikaragva (Nicaragua), Ryga (Riga), Toskana (Toscana); Balija (Balya), Italija (Italia), Venecija (Venezia).

6.9. Prie asmenvardžių ir vietovardžių, kurie baigiasi kirčiuotais balsiais (išskyrus graikų ir sen. indų k.), galūnės nededamos ir jie nelinksniuojami, pvz.: *Bordo (Bordeaux), Hugo (Hugo); Anžu (Anjou), Kamiu (Camus); Dega (Degas), Ferma (Fermat); Beranžė (Beranger), Bizė (Bizet), Kalė (Calais), Mejė (Meillet), Bali (Bally), Debiusi (Debussy), Kiuri (Curie), Šabli (Chablis), Albi (Albi). Taip pat nelinksniuojami ir negauna galūnių vardai, kurie baigiasi nekirčiuotu -u, pvz.: Antonesku (Antonescu), Mobutu (Mobutu), Tartu (Tartu), Turku (Turku), arba dviejų balsių sandūra, pvz.: Goa (Goa), Samoa (Samoa), Borneo (Borneo), Romeo (Romeo), Bilbao (Bilbao). Tačiau iš tradicijos rašoma Genuja (Genua), Mantuja (Mantua), Kapuja (Capua).*

6.10. Nekirčiuota galūnė *-o* verčiama lietuviška galūne *-as: Brunas (Bruno), Milanas (Milano), Turinas (Turino), išskyrus kai kuriuos slaviškus vardus, pvz.: Moniuška (Moniuszko), Mateika (Matejko).*

6.11. Jeigu asmenvardis arba vietovardis susideda iš kelių žodžių, atitinkama lietuviška galūnė paprastai dedama prie paskutinio žodžio: *Bret Hartas (Bret Hart), Sen Simonas (Saint-Simon); Klermon Feranas (Clermont-Ferrand), Karlovy Varai (Karlovy Vary), Rio de Žaneiras (Rio de Janeiro)*. Tik kai kuriems dvižodžiams asmenvardžiams galūnė iš tradicijos dedama ir prie pirmojo (arba tik prie pirmojo) žodžio: *Boduenas de Kurtenė (Baudouin de Courtenay).*

7. Dėl ilgųjų balsių rašymo adaptuojamuose asmenvardžiuose ir vietovardžiuose

7.1. Balsėmis *y, ū* žymimi atitinkami ilgieji kitų kalbų balsiai tuose adaptuojamuose asmenvardžiuose bei vietovardžiuose, kuriuose šių balsių ilgumas originalo kalba (latvių, vokiečių, čekų, slovakų, estų, suomių, vengrų) yra išreikštas grafiškai, pvz.: *Niedrytė (lat. Niedrite), Nyca (lat. Nica), Nydermanas (vok. Niedermann), Tyneckis (ček. Tynecky), Skycovas (slov. Skycov), Vyraltas (est. Viiralt), Ryhivara (suom. Riihivaara), Vyzvaras (vengr. Vizvar), Alūksnė (lat. Alūksne), Ūlenbekas (vok. Uhlenbeck), Ūneticė (ček. Únětice), Rūžička (ček. Ružička), Lūčka (slov. Lučka), Mūga (est. Muuga), Ūlasūla (suom. Uulasuula), Ūrkūtas (vengr. Urkut).*

7.2. Vardų, kuriuose minėtų balsių ilgumas originalo rašyba nėra aiškiai išreikštas, ilgieji balsiai žymimi balsėmis *i, u*, pvz.: *Iberlingenas (vok. Uberlingen), Ibachas (vok. Ibach), Štrigelis (vok. Strigel), Fildingas (angl. Fielding), Klivlendas (angl. Cleveland), Blumfildas (angl. Bloomfield), Gutenbergas (vok. Gutenberg), Liubekas (vok. Lubeck), Šumanas (vok. Schumann), Kuperis (angl. Cooper), Liverpulis (angl. Liverpool), Muras (angl. Moore), Hiumas (angl. Hume).*

Ilgieji balsiai, adaptuotoje vardo formoje atsidūrę dvibalsyje, taip pat rašomi *i, u*, pvz.: *Uipeštas (vengr. Ujpest).*

Kai kurie vardai su ilgosiomis arba trumposiomis balsėmis rašomi iš tradicijos, pvz.: *Lyras* (angl. *Lear*), *Kalipsė* (gr. *Kalyps*“).

7.3. Ilguosius balsius žyminčios raidės ir jų samplaikos – estų kalbos *ee, öö*, vengrų ė, *d*, vokiečių *ä(ae), äh(aeh), e, ee, eh, ö(oe), öh(oeh)* – žymimos lietuvių ė, pvz.: *Ėriku* (est. *Eeriku*), *Ėbiku* (est. *Ööbiku*), *Ėrdas* (vengr. *Èrd*), *Lėrincis* (vengr. Lorinci)), *Lėvicas* (vok. *Läwitz*), *Lėvenas* (vok. *Laeven*), *Vėberis* (vok. *Weber*), *Brėmenas* (vok. *Bremen*), *Lėcenas* (vok. *Leezen*), *Mėringas* (vok. *Mehring*), *Kėtenas* (vok. *Köthen*), *Gėtė* (vok. *Goethe*), *Gėrdė* (vok. *Göhrde*), *Ėmė* (vok. *Oehme*).

8. Dėl autentiškų tikrinių vardų formų rašymo

8.1. Autentiškoms asmenvardžių (ir vietovardžių) formoms galūnės dedamos panašiai kaip ir prie adaptuotų tikrinių vardų. Pavartotos skliausteliuose arba nerišliame tekste (pvz., bibliografijoje, reklamoje ar informacijoje), jos gali būti rašomos be lietuviškų galūnių.

8.2. Lietuviškos galūnės dedamos prie tų autentiškų vyriškosios giminės asmenvardžių formų, kurios baigiasi priebalsiu: *Brugmannas, Andrewsas, Morrisas; Roiselis, Douglasas, Jamesas; Feederis, Claudelis; Karlowiczius, Rajkovicius.*

8.3. Kai nelietuviškas asmenvardis baigiasi netariama balse e arba netariama priebalse, prieš pridedamas galūnes rašytinas apostrofas: *Larousse'as (sk. Larusas), Larousse'o; Verlaine'as (sk. Verlenas), Burke'as (sk. Berkas); Bainville'is (sk. Benvilis), Cahors'as (sk. Kahoras),*

Chateaubriand'as (sk. Šatobrijanas), Beaufort'as (sk. Boforas), Destouche'as (sk. Detušas), de Gaulle'is.

8.4. Asmenvardžiams, kurie originalo kalboje baigiasi kamieno balsiu (išskyrus a) ar dvibalsiu, lietuviškos galūnės paprastai nededamos ir jie nelinksniuojami, pvz.: *Toome, Goethe, Crespo, Enrico, Antonescu, Koposu, Craxi, Leslie, Willy, Caravaggio, Manzoni, Verdi, Fanny, Silviu, Hemingway, Gow, Rau (bet Cossiga – Cossigos, Zappa – Zappos)*. Tačiau prireikus kai kurioms pavardėms galūnės gali būti pridedamos po apostrofo, pvz.: vns. kilm. *Goethe's, Craxi'o, Hemingway'aus;* naud. *Goethe'ei, Craxi'ui, Hemingway'ui;* įn. *Craxi'u, Hemingway'umi* (bet vns. gal. *Goethe*).

8.5. Gramatinami ir linksniuojami tie asmenvardžiai, kurie baigiasi originalo kalboje kaitomo vardo galūnės balsiu, pvz.: *Walęsa (Walęsy...) – Walęsa (Walęsos), Męcinski (Męcinskiego...) – Męcinskis (Męcinskio...)*.

9. Dėl senovės graikų tikrinių vardų transkripcijos

9.1. Į lietuvių kalbą transkribuojamuose senovės graikų asmenvardžiuose ir vietovardžiuose nežymimas balsių ilgumas, nes graikų kalbos tekstuose ne visų balsių ilgumas išreikštas grafiškai (dėl techninių priežasčių graikų kalbos žodžiai čia rašomi lotyniškais rašmenimis): *Ichthys, -ўos – Ichtijas, Pareoysios – Pareusijas, Troidzen, -enos – Troidzenas, Krete – Kreta, Thebai – Tebai,* išskyrus tradicines išimtis: *Athenai – Atėnai, Mykenai – Mikėnai.*

9.2. Graikiškų asmenvardžių ir vietovardžių dvibalsiai perteikiami dvibalsiais: *Aigeides – Aigeidas, Geraistos – Geraistas, Oikleides – Oikleidas, Choiril(l)os – Choirilas*, išskyrus tradicinius geografinius pavadinimus (ir tradicinius asmenvardžius): *Aigyptos – Egiptas, Aitne – Etna, Neilos – Nilas (Daidalos – Dedalas, Oidipoys – Edipas, Kroisas – Krezas*). Vertimuose tiesiog iš senovės graikų kalbos asmenvardžių dvibalsiai gali būti paliekami visais atvejais.

9.3. Raidė j rašoma pagal lietuvių bendrinės kalbos taisykles.

9.3.1. Žodžio pradžioje prieš balsę graikiška „iota“ perteikiama lietuviška raide *j*: *Iamblichos – Jamblichas, I“xos – Joksas.*

9.3.2. Žodžio viduryje graikų kalbos dvibalsio antrasis dėmuo *(i)* prieš kitą balsę ir balsė i tarp dviejų balsių perteikiama raide *j: PhleiasiG – Flejasija, Oionos – Ojonas, Laios – Lajas.*

9.3.3. Kai graikiškame žodyje *ï, ÿ* yra prieš priebalsę, transkribuotame žodyje j nerašoma (bet balsiai su *l* dvibalsio nesudaro): *Aglaitadas – Aglaitadas, Letois, -idos – Letoidė, Taÿgeton – Taigetas.*

9.3.4. J rašoma po visų balsių ir dvibalsių prieš galūnę: *Krioa – Krioja, Trampya – Trampija; Epixyes – Epiksijas, Anauă – Anaujai.*

10. Dėl raidinių santrumpų

10.1. Nelietuviškos (tarptautinės) santrumpos, sudarytos iš lotyniškų raidžių, lietuviškuose tekstuose rašytinos taip, kaip rašomos originalo kalboje, pvz.: *ITTF (International Table Tennis Federation), FAO (Food and Agriculture Organization), NATO (North Atlantic Treaty Organization), BBC (British Broadcasting Corporation), UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), ICAO (International Civil Aviation Organization), ISO (International Organization for Standardization).*

10.2. Nelotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų santrumpos perrašomos lietuviškais rašmenimis, pvz.: *ITAR-TASS* (Rusijos informacijos agentūra), *GOST* (standarto pavadinimas).

10.3. Jei kitų kalbų pavadinimai plačiai vartojami išversti į lietuvių kalbą, raidinės santrumpos daromos iš jų lietuviško varianto, pvz.: *JTO (Jungtinių Tautų Organizacija), NVS (Nepriklausomų Valstybių Sandrauga), ES (Europos Sąjunga).*

P a s t a b a . Dauguma raidinių santrumpų skaitomos kiekvieną raidę tariant atskirai, kaip ji vadinasi abėcėlėje, pvz.: *JAV – jot-a- vė, MA – em-a, SOS – es-o-es.* Tik kai kurios skaitomos tariant tų raidžių žymimus garsus, pvz.: *NATO, FIAT,* o kartais – tariant nelietuviškus raidžių pavadinimus, pvz.: *UNESCO – junesko, BBC – bi-bi-si, IBM – ai-bi-em.*

11. Dėl nelietuviškų simbolinių pavadinimų formų

11.1. Lotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų nelietuviški periodinių leidinių, organizacijų, sporto, meno ir kitokių kolektyvų, firmų, firminių gaminių ir kiti oficialiai vartojami

simboliniai pavadinimai (dažnai su numeriais ar kitomis specialiomis nuorodomis) rašomi originalo rašyba be lietuviškų galūnių. Taip pat be lietuviškų galūnių rašomi transkribuoti ar transliteruoti nelotyniško pagrindo rašmenis vartojančių kalbų atitinkami pavadinimai, pvz.: laikraščiai bei žurnalai *„Karogs“, „Time“, „Novyj mir“; firmos, organizacijos, kolektyvai „Cameron“, „General Motors“, „Chrysler Corporation“, „Los Angeles Lakers“, „Milan AC“, „Miami Heat“; firminiai gaminiai „Renault“, „Mercedes Benz“, „Braun“, „Hyundai“, „Sony“, „Audi 100“*.

11.2. Prie kai kurių paplitusių vienažodžių nelietuviškų pavadinimų, ypač tų, kurie bendrinėje kalboje turi atitikmenų, gali būti pridedamos lietuviškos galūnės, pvz.: *„Internetas“, „Kosmosas“* (dirbtinis Žemės palydovas), *„Zenitas“, „Spartakas“* („Zenito“ futbolininkai įveikė „Spartaką“; „Parma“ nugalėjo „Romą“).

P a s t a b a. Kai paplitę nelietuviški pavadinimai virsta bendriniais žodžiais, jie adaptuojami ir rašomi be kabučių bei mažąja raide: *žiguliai, mersedesas, feraris, tojota, boingas, brauningas.*